

פרק דם שחיטה

מתניתין:

דם היוצא בשעת שחיטה, בין בבהמה בין בחיה ובין בעוף, בין שהם טמאין בין שהם טהורין.

וכן דם נחירה שלא שחט את הבעל חי אלא הרג אותו ויצא ממנו דם [ונקט התנא לשון "נחירה" – לפי שהדרך להרוג את הבהמה על ידי שקורע אותה מהנחיריים עד החזה. רש"י חולין יז, א].

וכן דם עיקור, שעקר את הסימנים, דהיינו הקנה או הושט, ויצא מהם דם⁽¹⁾.

וכן דם הקזה, שהוציא דם מגוף בעל חי, שהנשמה יוצאה בו. ובגמרא מפרש איזהו דם זה [ונחלקו ראשונים אם זה שאמרה המשנה "שהנשמה יוצאה בו" מתייחס לגבי כל סוגי הדמים השנויים לעיל, שבכולם אינו חייב אלא על דם שהנשמה יוצאה בו, או שנאמר רק ביחס ל"דם הקזה", אבל בכל הני דלעיל חייב בכל אופן הואיל ויצא הדם מהסימנים, שהם מקום שהנשמה יוצאה בו. עיין תוד"ה דם הקזה ורמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"ו ה"ג ובלח"מ שם⁽²⁾].

על כל דם שכזה – חייבין עליו, על

הסימנים, שחט אותה ויצא דם, ולמדנו ממשנתנו שהוא קרוי גם כן דם הנפש. אולם המנחת חינוך [קמח] העיר על פירוש זה, שאם כן, לשם מה הוצרכנו לשנות כלל במשנתנו "דם עיקור", והרי הוא ממש כמו דם שחיטה, ומה איכפת לנו, לענין חיוב כרת שיש בדם הנפש, בהכשר השחיטה ובפסולה.

2. כתב הערוך לגר [לקמן כב], שאפילו כשהקיז ממנה מעט דם, שלא יצאה נפשה בכך, מכל מקום הוא קרוי דם הנפש, שהרי חיות הבהמה תלוי ברביעית דם. כלומר, שכדי להתקיים ולעמוד בחיים, די לה ברביעית דם, וכמו שכתב רש"י בסנהדרין [ד א ד"ה רביעית] לענין אדם. ומשום כך כל רביעית ורביעית דם שיוצאת מן הבהמה, הרי הוא נחשב לדם הנפש, הואיל ויכולה לחיות על ידו. ועיין עוד בתוס' כאן [ד"ה דם הקזה].

1. בחולין [ט א] נחלקו הראשונים בפירוש תיבת "עיקור". רש"י מפרש, שפסק וקרע את הסימן [קנה או ושט] שלא על ידי סכין, אלא בידו וכדומה. והתוס' נחלקו עליו, ופירשו, שהכונה לשחיטה בסכין פגומה. עוד הביאו התוס' שם בשם הלכות גדולות, שנשמט הסימן ויצא ממקום חיבורו בצואר [עיין חולין כח א], והלכה למשה מסיני הוא, שאף על פי שאין הבהמה נטרפת בכך, מכל מקום אין השחיטה מועילה כלל באופן זה.

ומעתה, לפי דעת רש"י ותוס', תתפרש המשנה כפשוטה, שעל ידי עיקור הסימנים יצא דם, ואותו דם, קרוי גם כן דם הנפש, שהרי על ידי העיקור ויצאת הדם, סופה למות, וכמו על ידי שחיטה כשירה. וכן נראה מלשון רש"י כאן. אבל לדעת ההלכות גדולות, אי אפשר לפרש כן, שהרי על ידי שנשמטו הסימנים אינה נעשית אפילו טריפה, וכל שכן שאינה מתה, ובהכרח לפרש כמו שכתבו התוס', שלאחר שנשמטו